

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

решаемых силами частных агентов, относятся в первую очередь расследования преступлений, связанных с компьютерными системами.

К числу наиболее перспективных направлений работы частных сыскных агентств относятся: обеспечение безопасности служебных и частных помещений; выявление подслушивающих устройств; личная охрана клиентов, в том числе иностранных граждан.

Во Франции деятельность частных сыскных бюро регулируется Законом № 891 от 28 сентября 1942 г. с последующими поправками. Бывшие служащие полиции Франции могут стать владельцами частных детективных бюро только с письменного разрешения министра внутренних дел.

Согласно Закону № 80-1058 от 23 декабря 1980 г. всякое нарушение упомянутых выше положений Закона N 891 «карается наказанием в виде тюремного заключения сроком от 1 до 3 лет и штрафом от 6 до 40 тыс. франков». Такому же наказанию подлежит руководитель бюро, если он прибегает к услугам частных агентов, которые не удовлетворяют требованиям закона.

В Италии введение в 1989 году нового уголовно-процессуального кодекса практически легализовало деятельность частных сыскных бюро, сделав их полноправными участниками судебного процесса, которые могут давать консультации и оказывать помощь защите в ходе сбора доказательств в пользу обвиняемого.

Несмотря на это, сами частные детективы считают, что их положение остается двусмысленным, поскольку до настоящего времени в Италии нет закона, регулирующего деятельность частных сыскных бюро (итальянским парламентом уже отклонены 28 законопроектов), поэтому многие сыскные бюро в Италии действуют без каких-либо санкций и разрешений. По некоторым оценкам, их количество достигает 5 тысяч.

Таким образом, зарубежная система безопасности в сфере борьбы с организованной преступностью имеет несколько уровней: первый - защита службами безопасности и охраны собственных ведомственных и фирменных секретов государственных и частных коммерческих структур; второй - организация оперативной разработки органами федеральных спецслужб.

Список использованных источников

1. Оксана Г. Безопасный демпинг // Деловой еженедельник «Бизнес&Власть» № 21. 21.04.2009. С.2.
2. Евланова О.А. Участие частных детективных и охранных предприятий в борьбе с преступностью: Криминологический аспект. //Автореферат на соискание к.ю.н. – М., 2009
3. Отчет о зарегистрированных преступлениях и результатах деятельности органов уголовного преследования с 2008-2012 гг. //Комитет по правовой статистике и специальным учетам Генеральной Прокуратуры РК
4. Опыт борьбы зарубежных негосударственных служб с организованной преступностью// Преступность - угроза России. http://www.rau.su/observer/N02_93/2_20.HTM

УДК 343.265.2

ЖАЗАНЫ ӨТЕУДЕН МЕРЗІМІНЕН БҰРЫН ШАРТТЫ ТҮРДЕ БОСАТУДЫҢ ӨЗЕКТІ СҰРАҚТАРЫ

Койшегулова Толкын Ерлановна

t.koishegulova@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті,
Заң факультетінің 4 курс студенті, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекші – з.ғ.д., профессор Қ.Ж. Балтабаев

Жазаны өтеуден мерзімінен бұрын шартты түрде босатылу мүмкіндігі сотталушының үлгілі тәртібімен үлкен ынта болатыны сөзсіз. Аяғын шалыс басқан адамдарда үміт пен алдағы күнге деген сенім, өмірге деген басқа көзқарас пайда болады.

Жазадан шартты түрде мерзімінен бұрын босату – сотталушының әлеуметтену мақсатында, тағайындалған жазаның заңнамада көрсетілген бөлігін өтегеннен кейін қолданылатын жазадан босатудың бір түрі [1, 144-145 бб.].

Қылмыстық-атқару жүйесі мекемелерінің әкімшілігімен сотқа жазаны өтеуден мерзімінен бұрын шартты түрде босату үшін қажетті материалдарды жібереді. Соңғы жылдардағы статистикалық мәліметтерді қарастырсақ: 2005 жылы – 2155 адам (5,6%), 2006 жылы – 1603 (4,9%), 2007 жылы – 1408 (4%), 2008 жылы – 1401 (3,9%), 2009 жылы – 1951 (4,9%), 2010 жылы – 1371 (3,7%), 2011 жылы – 1448 (5,5 %), ал 2012 жылы – 1567 (5,7%) жазадан мерзімінен бұрын шартты түрде босатылған сотталушылардың саны байқалады.

Заңнамаға сәйкес, сотталушының өзі мерзімінен бұрын шартты түрде босату туралы өтінішін жіберуге құқылы. Бұл жаңалық 2011 жылы қазанда қабылданған ҚР «құқық қорғау қызметінің дамуы мен қылмыстық заңнаманың одан әрі гуманизациялануы жөніндегі кейбір заңнамалық актілерге өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заңында көрсетілген.

Сотталушылар жазаны өтеуден мерзімінен бұрын шартты түрде босату туралы өтінішін түзету мекемесінің әкімшілігі арқылы, яғни ҚР ҚАК 169-баптың 1-1, 3, 9 – тармақшаларында көрсетілген тәртіппен жіберіледі [2].

Түзету мекемесінің әкімшілігі сотталушының өтінішімен қоса сотқа сотталушы туралы мәлімет пен оның мерзімінен бұрын шартты түрде босатылу мүмкіндігі туралы қорытынды береді [3].

Өтініште мынандай мәліметтер - сотталушының түзелуі оның сотпен тағайындалған мерзімді толық өтеудің қажет еместігі, себебі, өз мерзімін өтеу барысында жасаған қылмысының нәтижесінде болған зардаптарды толық немесе ішінара немесе өзге жолмен өтегендігі, жасаған іс-әрекетіне өкінетіндігі т.с.с. көрсетілуге тиіс.

Жазадан мерзімінен бұрын шартты түрде босату тәжірибесінде «тағайындалған мерзімді толық өтеудің қажет еместігін» мойындауға тәсілдеменің жоқтығымен көрініс табады [4, 405 б.]. Заңнамamızда осындай ақтаңдақтардың болуы бұл институттың қылмыстық құқықта тиімділігін жоғалтуы сөзсіз.

Қылмыстық кодекс жазадан мерзімінен бұрын шартты түрде босатуды екі жағдаймен байланыстырады:

1) егер, өзінің түзелуіне тағайындалған мерзімді толық өтеудің қажет еместігін сотпен мойындаса (ҚК 70-бабы 1 т.);

2) егер, сотталушы өзіне тағайындалған жазаның белгілі бір бөлігін өтеген болса, яғни оның көлемі жасаған қылмыс категориясына байланысты (ҚК 70-бабы 3 т.) [5].

Сотпен тағайындалған мерзімді сотталушының толық өтеудің қажет еместігін анықтау үлкен қиындық келтіруде және ҚР Жоғарғы Сотының нормативтік қаулылары да бұл сұраққа толық көлемде жауап бермейді.

Сондықтанда тәжірибеде мұндай материалдарды қарау тек формальді түрде болады. Жәбірленушіге өтемақы өтелмеуі, жазадан мерзімінен бұрын шартты түрде босату туралы сотталушының өтінішіне жәбірленушінің қарсылығы сияқты себептермен байланысты

мерзімінен бұрын шартты түрде босатуға сот бас тартады. Ал неліктен деген сұрақ жабулы қазанда қалады. Неліктен жәбірленушіге өтемақы өтелмеді? Мүмкін сотталушының жұмыс жасаудан бас тартуы ма, әлде керісінше, жұмыстың жоқтығынан ба немесе тұлғаның мүгедектігінен бе, яғни сотталушының жағдайы зерттелмейді.

Егер сотталушы өзінің зардаптардың орнын объективті себептерге байланысты толтырмаса, бұл оның бас тартуына жалғыз негіз болмайды, бірақ сол негіздеменің бірі болуы ықтимал [6, 132 б.]. Ал егер сотталушы көрсетілген объективті қарсылықтарға қарамай зардаптарды жоюға қандай да бір әрекет жасайтын болса (үшінші тұлғаларды көмекке шақырса, зейнетақы немесе өзге де қаражаттар арқылы зардапты ішінара төлесе, белсенді түрде ақылы жұмыс табуға ынталанса және т.б.), сотталушының зардаптарды жоюға бағытталған шаралары оның түзелуінің бір факторы ретінде қарау керек. Ал егер сотталушы зардаптарын жоюдан қасақана жалтаратын болса (мүлкін, кірістерін, жұмыс жасаудан әдейі жалтару және т.б.), бұл оның мерзімінен бұрын шартты түрде босатылуға кедергі болады [3].

Сотталушының түзелуінің факторы ретінде зардапты қалай өтейтіндігін бағалау маңызды болып табылады:

- 1 зардапты уақытында өтеу;
- 2 зардапты толық өтеу;
- 3 зардапты өз еркімен өтеу.

Мысалға түрінде келтіретін бослақ, бұл сотталушының 2 тәптіптік жазасы мен 5 мадақтамасы бар. Сот не үшін 2 тәптіптік жаза тағайындағандығы туралы, мүмкін ол кішігірім тәртіп бұзушылық шығар, мәселен, шылым шегуге болмайтын жерде шылым шеккен шығар, әрине бұл әрекет оның түзелмеуіне себеп бола алмайды, яғни толық мәлімет сұрамайды да, сотталушыны тәртіп бұзушы деп танып, өтінішін қабылдамайды. Біздің ойымызша, өтінішті осылай немқұрайлықпен қарау дұрыс емес.

Біздің заңнамада сотталушының тағайындалған мерзімді толық өтеудің қажет еместігін көрсететін нақты критерийлердің болмауына байланысты, құқық қолдану тәжірибесінде көптеген мәселелер пайда болады.

Егер жазаның мақсатына орындалған болса, онда сотталушының тағайындалған мерзімді толық өтеудің қажет еместігін ҚР ҚК 52-б. көрсетілген: 1) Әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтіру; 2) сотталушының түзелуі; 3) жаңа қылмыс жасамауына ескерту.

Әлеуметтік әділеттілікті қалпына келтіру қылмыстық жазаның мақсаты ретінде тек сотталушыға қатысты әділетті жазалаумен ғана шектелмейді, сонымен бірге жәбірленушінің, қоғамның, мемлекеттің бұзылған мүддесін қалпына келтіру болып табылады. Әлеуметтік әділеттілікке жету механизмі – жәбірленушіге, қоғамға, мемлекетке келтірілген зардапты материалдық және моральдық өтеумен анықталады [7, 254-255 б.].

Қылмыстық-атқару құқығында «сотталушының түзелуі» – сотталушы тұлғаға кешенді, жан-жақты, нақты қызметтің әсер ету нәтижесі деп түсіндіріледі (Н. А. Стручков); өзінің дамуындағы ауытқушылықты түзету мақсатында әлеуметтік қостаушы норма тәртібіне қайтару қызметі (М.П. Стурова, В. П. Первозванский); адами тұлғаны қалыптастыру үдерісі (А. М. Яковлев) [8, 65-73 б.].

Сотталушының түзелуі деп – қылмысты қайталау қауіпін болдырмау дәрежесіне жету. Бұған критерий болып сотталушының жазаны өтеу барысындағы тәртібі болып табылады. Соттарға сотталушының алдын ала тергеу әрекеті барысындағы және сот кезіндегі тәртібін де ескеру қажет деп ойлаймыз. Себебі, сот залындағы айыпталушының өкінуі және мерзімінен бұрын шартты түрде босату туралы өтініш жазған сотталушының өкініші, әрине, әр түрлі. Сотталушының қылмысқа итермелеген жағдайын да ескеру қажет.

Психологиялық тұрғыдан Ресей ғалымы М.И. Еникеев «түзелуді» былай деп түсіндіреді: тұлғаның ішінде қайта өзгерістің пайда болуы, өмір сүру бағытының өзгеруі, оның басқа

әлеуметпен жаңа өмірінің қалыптасу мақсатымен тұлғаның жеке дара сана реттеуші ақаулықтардың жойылуы. Сонымен қоса, автор сотталушыға сырттай ықпал ету жолымен оған жасаған қылмысына өкінуге, көндіруге, өз кінәсін мойындатуға, өзін-өзі айыптау, ар-ұятына басу арқылы түзету мүмкін еместігін көрсетеді [9, 447 б.].

Тағы бір Ресейдің ғалымы В. Поздняковтың пікірінше, сотталушының позитивтік тәртібін бағалау критериясы болып, оның әлеуметтену процесі деп бағалайды.

В. Поздняков сотталушының позитивтік тәртібін бағалаудың мынандай жүйесін көрсетеді:

1. сотталушының адамгершілігі, өмірлік ұстанымы;
2. сотталушының құқықтық түсінігінің көрсеткіші;
3. сотталушының өзін-өзі кемелдендіру көрсеткіші;
4. сотталушының еңбек ету белсенділігі;
5. сотталушының сыртқы ортамен әлеуметтік пайдалы байланысы [10, 34 б.].

Қорытындылай келсек, сотталушының түзелуі оның мінез-құлқына, жасаған қылмыстың дәрежесіне және сол қылмысқа қатыстылығына, жасайтын жұмысқа қатынасына, өзінің өндірістік квалификациясының өсуіне, қоғамдық өмірге белсенділігіне және т.с.с. мәліметтерге сүйенеді.

Біздің ойымызша, сотталушының түзелуіне үлкен септігін тигізетін оның сыртқы ортамен әлеуметтік пайдалы байланысың болуы. Қазіргі уақытта қарастырылып отырған жазаны өтеуден мерзімінен бұрын шартты түрде босату тақырыбы қылмыстық-атқару құқығындағы жазадан босатудың аса маңызды шарты, материалдық негізі болып табылады. Бұл - өзінің мазмұнына байланысты жазаны өтеу сатысындағы жазаның түрі. Жазаның қалған өтелмеген бөлігі сотталушыға сынақ мерзімі және оның түзелуіне маңызды ынта болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Уголовное право Республики Казахстан. Учебник. Под ред. Е.А. Онгарбаева. – Астана 2003г.
2. ҚР Қылмыстық-атқару кодексі. Алматы, ЮРИСТ, 2013ж.
3. «Жазаны өтеуден мерзімінен бұрын шартты түрде босату және жазаның өтелмеген бөлігін жазаның неғұрлым жеңіл түріне ауыстыру туралы» Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2007 жылғы 25 желтоқсандағы N 10 Нормативтік қаулысы.
4. Е. Алауханов. Қылмыстық құқық (жалпы бөлім)., Оқулық. Алматы, ҚР Құқықтық сараптама және халықаралық ғылыми зерттеу орталығы, 2009ж.
5. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі. Алматы, ЮРИСТ, 2013ж.
6. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодесіне түсінік – Алматы: Норма-К, 2004ж.
7. Балтабаев К.Ж. Проблемы реформирование уголовного законодательства Республики Казахстан // Қылмыстық саясатты ізгілендірудің өзекті мәселелері: профессор Ө.С. Жекебаевтың 85-жасқа толы меретойына арналған халықаралық ғылыми-теориялық конференция материалдары (25 ақпан 2012 жылы) – Астана, 2012.
8. Энциклопедия уголовного права. Т.10. Освобождение от уголовной ответственности и наказания – Издание профессора Малинина – СПб ГКА, СПб., 2008г.
9. Еникеев М.И. Общая и юридическая психология: Учебник. М.,1996г.
10. Поздняков В. Еще раз о критериях // Ведомости уголовно-исполнительной системы. №2, 2005г.

УДК 343.8

ҚОҒАМДЫҚ ТӘРТІПТІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ НЕГІЗІНІҢ ЖАЛПЫ СИПАТТАМАСЫ

Мақаш Жәнібек Уалиханұлы

gulmira_onaeva@mail.ru